

מספרים מרוכבים:

הצגה הקרטזית של מספרים מרוכבים

צורתו הקרטזית של מספר מרוכב היא: $a + ib$ כאשר a ו- b הם מספרים ממשיים ו- $i \equiv \sqrt{-1}$.
חלק ממשי   חלק מדומה

שני מספרים מרוכבים $a + ib$ ו- $c + id$ שווים אם ורק אם $a = c$ ו- $b = d$.
נוכל לראות את המספרים הממשיים כתת-קבוצה של המרוכבים כאשר $b = 0$.

הערך המוחלט $|z|$ של $a + ib$ מוגדר כ- $|a + ib| = \sqrt{a^2 + b^2}$

המספר הצמוד של $z = a + ib$ מוגדר כ- $a - ib$ ומסומן ב- $\bar{z}$.

את פעולות החשבון במספרים מרוכבים מבצעים כמו באלגברה של מספרים ממשיים, כאשר נזכור ש: $i^2 = -1$

דוגמאות: חיסור מספרים מרוכבים
 $(8 + 7i) - (15 - 9i) = -7 + 16i$

כפל מספרים מרוכבים
 $(3 - 2i)(1 + 2i) = 3 - 2i + 6i - 4i^2 = 3 + 4i + 4 = 7 + 4i$

ערך מוחלט של מספר מרוכב
 $|8 - 7i| = \sqrt{8^2 + 7^2} = \sqrt{64 + 49} = \sqrt{113}$

הכפלה בצמוד חלקי עצמו (לשם חילוק מספר מרוכב במספר אחר):

כאשר קיבלנו שבר ואנו רוצים לגלות איזה מספר מרוכב הוא מייצג נשתמש בשיטת ההכפלה של המונה והמכנה במספר

הצמוד של המכנה: $\frac{(x - yi)}{(x - yi)}$. בכך לא נשנה את ערך הביטוי אך נפשט אותו.

דוגמא:
$$\frac{-3 + 2i}{1 + 4i} = \frac{(-3 + 2i) \cdot (1 - 4i)}{(1 + 4i) \cdot (1 - 4i)} = \frac{-3 + 2i + 12i + 8}{1 + 16} = \frac{5 + 14i}{17} = \frac{5}{17} + \frac{14}{17}i$$

באמצעות כפל מקוצר

הוצאת שורש ריבועי בהצגה קרטזית:

נסביר באמצעות דוגמה: עלינו למצוא את השורש המרוכב של המספר $3 + 4i$.
ראשית נסמן את הפתרון כ- $x + iy$.

$$x + iy = \sqrt{3 + 4i} \xrightarrow{\text{נעלה בריבוע}} (x + iy)^2 = 3 + 4i \rightarrow x^2 + 2xy - y^2 = 3 + 4i \xrightarrow{\text{נשווה ממשי ומדומה למדומה}} \begin{cases} x^2 - y^2 = 3 \\ 2xy = 4 \end{cases}$$

$$\sqrt{3 + 4i} = -2 - i$$

לאחר בידוד ה- y והצבתו במשוואה הראשונה נקבל משוואה דו ריבועית נציב t , נפתור ונקבל 2 תשובות:

$$\sqrt{3 + 4i} = 2 + i$$

הצגה הקוטבית של מספרים מרוכבים

כידוע, כל נקודה במישור הממשי ניתן לתאר ע"י זוג מספרים (x, y) הממוקמים במערכת צירים. בנוסף ניתן לתאר את הנקודה באמצעות מרחקה מהראשית r והזווית θ שיוצר הקו שמחבר את הנקודה לראשית עם הצד החיובי של ציר x . ניתן לראות ש- $x = R \cos \theta$, $y = R \sin \theta$. כלומר המספר המרוכב z יכול להיכתב כך: $z = x + iy = R(\cos \theta + i \sin \theta)$. כתיבה זו נקראת הצורה הקוטבית (פולארית) של המספר המרוכב.

R נקרא הערך המוחלט של המספר המרוכב, ואילו θ נקראת הזווית/הארגומנט.

מעבר מהצגה קרטזית להצגה קוטבית באמצעות צמד הנוסחאות: $\tan \theta = \frac{y}{x}$, $R = \sqrt{x^2 + y^2}$

חשוב מאד: המחשבון נותן זווית אחת המתאימה $\tan \theta$, אולם יש אחת נוספת במרחק 180° . עלינו להסתכל על מיקום הנקודה (איזה רביע היא נמצאת) ולפי זה להחליט מה הזווית המתאימה למספר המרוכב הנ"ל.

* היתרון בכתיבה הקוטבית של המספר המרוכב הוא הנוחות בחישוב כפל, חילוק ובעיקר **חזקות**:

בהנתן 2 מספרים מרוכבים: $Z_1 = x_1 + iy_1 = R_1(\cos \theta_1 + i \sin \theta_1)$, $Z_2 = x_2 + iy_2 = R_2(\cos \theta_2 + i \sin \theta_2)$

$$Z_1 \cdot Z_2 = R_1 \cdot R_2 [\cos(\theta_1 + \theta_2) + i \sin(\theta_1 + \theta_2)]$$

$$\frac{Z_1}{Z_2} = \frac{R_1}{R_2} [\cos(\theta_1 - \theta_2) + i \sin(\theta_1 - \theta_2)]$$

*משפט דה-מואבר: (משפט המאפשר לחשב בקלות חזקות של מספר מרוכב):

$$Z^n = R^n [\cos(n \cdot \theta) + i \sin(n \cdot \theta)] \quad \text{בהנתן המספר המרוכב } Z = r[\cos \theta + i \sin \theta] \text{ אז מתקיים}$$

שורשים מסדר n של מספר מרוכב

בהינתן המספר המרוכב $r(\cos \theta + i \sin \theta)$, ואנו רוצים למצוא את n הפתרונות המקיימים: $Z^n = r[\cos \theta + i \sin \theta]$
 נשתמש בנוסחה לחישוב n השורשים ה-n ים השונים:

$$Z_k = \sqrt[n]{r} \left[\cos\left(\frac{\theta + 360k}{n}\right) + i \sin\left(\frac{\theta + 360k}{n}\right) \right] \quad k = 0, 1, 2, \dots, n-1 \text{ (מציבים כל פעם k אחר)}$$

דוגמה: חשב את כל הערכים של w המקיימים $w^5 = -32$:

$$w^5 = -32 = 32(\cos 180 + i \sin 180) \quad \text{ראשית נכתוב את המספר -32 בצורה הקוטבית:}$$

$$w = \sqrt[5]{-32} = \sqrt[5]{32} \left[\cos\left(\frac{180 + 360k}{5}\right) + i \sin\left(\frac{180 + 360k}{5}\right) \right] \quad \text{לפי משפט דה-מואבר-}$$

$$w_1 = 2 \left(\cos \frac{180}{5} + i \sin \frac{180}{5} \right) \quad k = 0$$

$$w_2 = 2 \left(\cos \frac{540}{5} + i \sin \frac{540}{5} \right) \quad k = 1$$

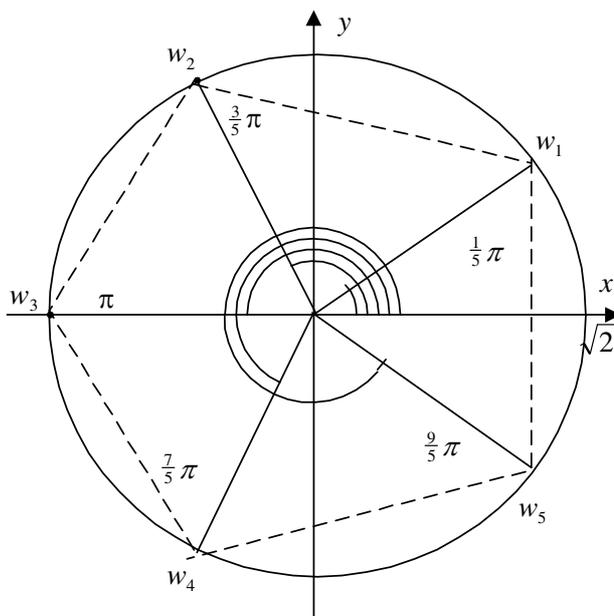
$$w_3 = 2 \left(\cos \frac{900}{5} + i \sin \frac{900}{5} \right) = -2 \quad k = 2$$

$$w_4 = 2 \left(\cos \frac{1260}{5} + i \sin \frac{1260}{5} \right) \quad k = 3$$

$$w_5 = 2 \left(\cos \frac{1620}{5} + i \sin \frac{1620}{5} \right) \quad k = 4$$

עבור $k = 5, 6, \dots$ נחזור על אותם ערכים שכבר קיבלנו ולכן הם הפתרונות או השורשים היחידים של המשוואה הנתונה.

אם נתאר את ערכי הפתרונות במישור המרוכב, נקבל את התיאור הבא:

שימו לב שהנקודות $w_1, \dots, w_5$ נמצאות על קדקודי מחומש משוכלל.